

Vladimir Nazor:

Medvjed Brundo (1915.)

SADRŽAJ

PJEVANJE I: TESARI.....	2
PJEVANJE II: NA KAMENU SIJELU.....	10
PJEVANJE III: UROTA	18
PJEVANJE IV: HAJKA.....	26
PJEVANJE V: BRUNDOV KRAJ	33
RJEČNIK.....	43

PJEVANJE I: TESARI

Brundov uranak

Pjevam davne zgode: borbe, srdžbe, slave
Junačke zvjeradi naših zelen-gora.
Pričam, div-Velebit pokraj sinjeg mora
Kako gô nam osta i ćelave glave.
Uz gusle vam pjevam u tom novom epu
O medvjedoju šapi, o lijinu repu.

Vilo, Pegaza mi vikni i povedi
Tamo gdje je leglo medvjeda i vuka!
Ne znam pravo da l' mi vilin-konj još vr'jedi,
Al me silno mami ona stara bruka.
Što će drugi reći, za to se ne staram:
U žice već diram i priču otvaram.

- Proljeće je mlado ovjenčane glave
Stiglo izdaleka i u luge došlo.
Procvala su stabla. Niknule su trave
I na kršu, kud je ono uz pjev prošlo.
Sav Velebit sinu ispod novog sunca
Dolje s vala plavog do zelen-vrhunca.

Jutros, u cik zore, gladan li se prenu
Iz sna svoga zimskog stari medvjed Brundo!
Protegnu se, kihnu, niza strmac krenu.
Ne gleda na grmu cv'jeća grane pune,
Ne čuje pozdrava lisice i žune:
»Dobar lov ti, mêdo! Dobar lov ti, dûndo!«

Ide médo. - Jutros gorskome glavaru
Šuma slavu pjeva. Njemu klanja sve se.
Biju ga po hrptu lješnjakove rese,
I žut pelud siplju na dlaku mu staru.
Njegove se šape hvata cvjetno pruće
Što ga médo dalje niza strmac vuče.

»Zû, zû, zuka stoji bumbârâ i pčelâ.
»Dûndo, bit će cv'jeća! Brûndo, bit će soka!«
Briznula je voda iz malena vrela:
»Je l' daleka staza do mora duboka?«
A ptić cikom svojom progno kukce sve je:
»Crv mi s grane pao. Dundo, gdje je, gdje je?«

Ispod bukva gustih vonj se medni širi.
Iza svakog debla muk se i mrak krije.

Al sunčano svjetlo zelen-krov već bije,
Kroz hiljadu rupâ u noć onu viri.
U bukviku sinu, zašumje i zbori:
»Udi, Brundo! Naši čekaju te dvori!«

Ovjenčan smrekama hum se kršan žuti
Grmljem ruže zlatne, busenjem kokôca.
Al još dalje méda vode gorski puti:
Sada na vrh brda, sada na dno doca.
Zalud bor mu šušti: »Stani časak, stani!
Miriše mi smola slađe nego lani!«

Medvjed Brundo dalje uzbrdo migolji,
Ljumâ kroza šiprag, trnje i kamenje,
Pa se pita: »Što to ciči i grolji,
Ko da zečić mlad mi na dnu cr'jeva stenje?
Pojeo bih sada vola inoroga.
Korijenje slatko sred hrastika moga!

Proljetni hruštevi Južnoga proplanka.
Saće puno meda usred gnjile srči,
Na vas sada misli médo bez prestanka.
Lišite me glada što mi cr'jeva grči,
Južnoga proplanka mladani jelene!
Košnico medena na dnu šumske sjene!«

Ide. - Dugo on se prema vrhu peo.
Stane. - S jada pot ga probi i kroz dlaku.
Al se jadni Brundo najedanput smeo.
Oči razrogači kao čuk u mraku.
Il ga stara pamet jutros prevarila.
Ili golet vidi, gdje je šuma bila.

Ni debla ni grma nema na strmini;
Sve je mrtvo, pusto, - čisto ko na dlanu.
Popasli su konji travu na rudini,
Posjekla je bradva svaku zelen-granu.
Triješće i iver kraj daščare gnjiju
Što je ljudi digli, da svoj alat kriju.

S druge strane doca, gore, na proplanku.
Lupa stoji. Momci s'jeku vješto, hitno.
I testera škriplje, i iverje sitno
S gvozdenuzuba pada na travicu tanku.
Sad se borić ruši, sada hrast se sori:
Ljosne, lupne, - mukli ide šum po gori.

Gleda medvjed stari i čudom se čudi,
Kesi se i riče: »Otkuda vas, ljudi?
Što vas, lude, tjera u Velebit-gorje?

To su naše st'jene, borje i omorje!
Zvjerinja je mnogo sred tih šumskih tama:
Tko da im odoli? - Jao, jao vama!«

Tako Brundo ruknu, i od veljeg b'jesa
Laloka se strese, kičma se ježuri.
Ali tesar neki u štap zrno turi
Pa u méda cilja. - Gora se potresa
Od nagloga praska. Pane zv'jer na travu
I rilom prionu za šapu krvavu.

Ne zna Brundo što se danas s njime zbija.
Nikada ga drača nije dublje bola,
Nikada ga ljuće nije grizla zmija.
Diže se i hramlje medo, zvijer hola;
Diže se i bježi što ga noge nose.
Kao da su za njim udarile ose.

I ranjen i gladan svojoj spilji hita.
Riče: »Čovjek! Čovjek! I osa vatrena!«
Iz rupe se vuče vučica i pita:
»Što te tjera preko trnja i grebena?«
A na grani svraka krešti uv'jek jače:
»Stani, stani, dundo! Znam za novo saće!«

Ali goso Brundo danas zaboravi
Drevni zakon šume, prava i dužnosti.
Juri, zmiye čepa, poljske miše davi,
Gura, koga sreća, u sl'jepoj naglosti;
Dvije kune pače u šikari zgazi,
Pa već ljut i b'jesan svojoj spilji plazi.

Čekale ga ondje pridvorice, lale.
Al se prepadoše, videć, gdje se penje,
Dok u trku svome puše ili stenje,
Iz noge mu na kam kaplje kapat stale;
Zastrepiv pred gnjevom janječeg zlotvora,
Odmakli su plaho s pećinskog otvora.

A kad ispred spilje glavari šume susta,
Kuso, stari čagalj, krezubi šogonja:
»Gospodaru, - reče - ti nam danas usta
L'jevom nogom. Dundo, ko mlad vjetrogonja
Ustao si prije no smo amo stigli,
Dobar lov! ti rekli i san s vjeđâ digli.«

Tako Kuso. - Brundo u nj sve ljući gleda.
Hrbat mu se ježi od bola i jeda:
»Šugavi krpelju na mom stolu, - planu, -
Stisni rasklimane krezube laloke

I otvori bolje oči krmeljoke!
Gledaj krv mi vrelu! Motri ovu ranu!

Što uludo brblješ, dok se čovjek diže,
Da nam legla ruši i šumu nam s'ječe.
Đipni, lugom trkni, viči i telali,
Da nam jad najveći zelen-goru stiže:
U šume nam rodne dušmani su pali.
Na Sijelo zvjerad zovni mi doveče!

Reci da sam ranjen žalcem vatren-ose.
Neka dođe Vukan, starosta kurjakâ,
Neka dođe Munjko, knez divljih mačaka,
Neka dođe Striko s lisičjeg logora.
Što ti grlo može, što te noge nose,
Hodi i telali, Kuso, bez odmora!«

Ulak Kuso

Reče. - Čagalj Kuso niza strmac juri.
Ne zovnu ga nitko za hitra ulaka,
Otkad u starosti jedno ukuburi,
Iako je grlat, a noga mu laka.
Uskrsnut će danas propala mu slava,
Ne će više reć mu: »Oj ulo ulava!«

K liscama trči: »Zv'jери oštre njuške,
Odletjelo nešto iz čovječje puške
I našem glavaru nokat odnijelo!
Čovječja je ruka Južni dô posjekla,
A vatrena osa medvjeda opekla.
Večeraske, lije, na Kameno s'jelo!«

Do mačjih ležaja glasnik potrkiva.
Kliče »Oj, vi zvijeri bodljikava brka
I šiljata zuba, prolistala iva,
Nasta doba pl'jena i pomamna trka,
Al se noćas hitra okanite lova:
Ranjena je, Munjko, šapa medvjedova!«

L'jevo oko Munjko u grmu otvori,
Zažmiri i vidje gubava telala:
»Što se, šunjo, drečiš po toj kitnoj gori?
Znamo, deran da si, da si Brundov lala.
Briga me za boli tvoga gladnog gosa.
Šmigni, il ćeš poći ogrebena nosa!«

Stari Kuso skokne iz svih petnih žila;
Zna, da zalud mačji knez ne mijauče.
Od straha mu malne staro srce puče.

Bježi, kao da ga laka nosi vila.
A kad vučja legla kroza zelen-grane
Glasnik vidje, zasta i u šiprag pane.

»Slavna i slobodna pasmino vukovâ,
Zv'jeri tvrda zuba i plamena oka,
Mene amo šalje zapov'jed Brundova,
Méda pandže oštre i jakoga boka.
Veli: Vukovi su moji miljenici,
Junačko koljeno, šumski osvetnici!

Večeras vas roči, da se zlu doskoči.
Zna da bez vas, braćo, okršaja nema,
Zna da krepost vaša ne spava, ne dr'jema«...
Dorekao nije, jer ko vjetar skoči
Čopor veljih zubi, krvavih očiju,
Pa ga snažno drpnu za bedra, za šiju.

Jadni Kuso stenje: »Milost! Stani, more!
Mene amo šalje glavlar naše gore!«
Starosta Vukane u gomilu bane:
»Kakav glas nam nosiš, mrcinski gavrane?«
Kuso dlan mu liže, za saslušaj prosi:
»Pogani moj jezik poruku ti nosi!

Zaklinjem se zubom, što mi jošte osta,
I ranom zaraslom na tom starom nosu,
Da me Brundo šalje, gorice starosta,
Planinskih vukova čuvenome gosu,
Da te riječ moja na S'jelo pozove.
Čovjek debla s'ječe čarne šume ove«.

Skoknu Vukan nato u vučje pećine.
U spilju ga nose lagani koraci.
Vrati se i Kusu konjsko rebro baci:
»Na ti, kusorepče, masne telaline!«
Okolo sebe kupi ljutitu družinu:
»Braćo, - veli - deran kaza nam istinu.

Tko da čeka sada, dok se nojca spusti,
Pa da sluša svjete Brunda budaline?
Dokle jednu reče ono staro zíne,
Poginut će zv'jerad, luzi ostat pusti.
Što će nama Brundo? Što će nam Sijelo?
Tko je junak, sa mnom! Rode, na ždrijelo!«

»Tako! Tako! Dobro smisli! Pravo reče!«
Stoji vika velja, svaki ceri zube.
»Neka oni drugi snuju i dne gube!
Hajd'mo!« - I već kurjad Južnom dolu kreće.

Osta samo Kuso pokraj konjskog rebra.
Guta. »Ja rod spasih!« kliče duha vedra.

Izgorjeli rep

Mlada kurjad šiba glasnim zavijanjem
Kamenjem i travom na Južne proplanke.
Šipragom se šulja, vuče gloga granjem
Bez odmora jednog, bez najkraće stanke.
Minuli se legla lijâ i medvjedâ:
Krij navalu, ljepša da sine pobjeda!

Čopor Vukan vodi, glavar vučjeg roda,
Što lozinku ima: »Pravda i sloboda!«
Do njeg Cero juri, njegov takmac prvi,
Koji i sad tuli: »Snage! Borbe! Krvi!«
A treći je Koštro, koji četi zbori:
»Tiše! Da nas nitko ne čuje u gori«.

Al na tankim granam svrake blebetave
Zakreštaše glupo, zakričaše glasno:
»Kri, kri! Vi nosite u torbama glave.
To je djelo ludo: časno, al opasno.
Natrag, natrag, Cero! Tvoja hramlje noga
Kri, kri! Čuješ jeku tesareva roga!«

I šumom se proču oštro krikričanje.
Uplaši se žuna na hrastovoj kori.
Pobrza zelembâc niz borovo panje.
Sve se uskomeša u zelenoj gori.
Vire iz sto rupâ kukviže i ćuci.
Divlje koze bježe: »Vuci! Vuci! Vuci!«

Orô što na vrhu strme liti sive
Gn'jezdo gradi, kriči: »Velebite dive,
Blago li si tebi! Ima tko te čuva«.
Šuma šušti ko da silan vjetar duva.
Sve dok u njoj bude ljujljala se grana,
Sjećat će se buke toga strašnog dana.

- Umorni tesari penjali šatorje,
Prve vatre žegli granjem i šuškorom.
Šuljao se sumrak kroza zelen-borje,
Svjež je vjetric tiho čarlijao gorom.
Sklapale se same od umora oči,
San je lugom luto sjenom vedre noći.

Šjor Rajnéro mladi razgovaro družbu:
»L'jepe li su šume te hrvatske krši!
Al daleko negdje ko da čujem tužbu,

Žamor... Bit će vjetar koji granjem prši.
Mlečanko lijepa uz val našeg Lida!
Za tobom se uzdah iz mog srca kida!

Da me zv'jer ne ščepa, tvoje srce predâ;
A ja ću (nadanje ne budi mi pusto!)
Ispred nogú tvojih velebitskog méda
Prostrijeti skoro krzno meko, gusto.
Duždu ću don'jeti grede i balvane,
Tebi sag da gola na nj ti noška stane«.

Reče, a mlad Mlečić udari u žice:
»Trala, lera, lara«. - Ali pjesma zapne.
Svakom noga đipnu i smrknu se lice,
A na puški kokot šjor Rajnero napne.
Dvadeset sjekira pokraj vatre sinu,
A kladu, što gori, netko uvis vinu.

S oč'ma punim b'jesa, nizbrdo, u trku,
Škrgutao zubma čopor je kurjaka.
Srtali su sjenom prvog noćnog mraka.
Gledeći kod ljudi žurbu, strah i zbrku.
Al pred vatrom onom natrag udarili;
Obručem su živim ljude okružili.

Ljudi s ognja dižu žerave, supraške.
Iskre lete, plamni dimovi se buré.
A vukovi idu nastran i natraške,
Zatim opet naglo na tesare jure.
Vidi Rajner da se kurjak ognja straši,
Pa ga njime bije, progoni i plaši.

Kladu u plamenu zavitlavši desnom,
Rumen-kolobare u tminama šara.
Zatreptalo srce u kurjaku b'jesnom,
Bježi i vraća se, od srdžbe izgara.
Dlaka na njem kao kočet na krmetu.
Ne može tesara zubom ni u petu.

Stoji Cero, shvaća: eto, časak kucnu,
Da svog roda slavu do nebesa digne.
Al ako ga iskra baš u oko žigne?
Al ako ga klade baš po hrptu tucnu!
Stoji Cero, veli: »Sad je pala kocka.
Moram, kad me ponos na to djelo bocka!«

Vuk na onog, koji kolute strahotne
Oko sebe šara, skoči. Munja sjeknu;
Klada, zvjerku lupnuv, poput groma zveknu
Pa se u plam onaj, puknuvši, štropotne.

Čopor strepeć gleda: ne vije, ne reži.
S repom u plamenu Cero u lug bježi.

Glavom bez obzira dlane brusi Cero,
A za njime vuci pokunjena duha.
Sad je Cero lakši no na vjetru pero.
Štekće. Rep se njemu raspada i šćuha.
K potoku je stigo. Stisnu suzne oči.
U vodu, što buči, s visa kurjak skoči.

Nek ti hladna bude voda, blaga r'jeka,
Junače na zubu, mučeniče repa!
Slavit će te dugo potomstva daleka,
Dok vukovâ bude i ovoga epa.
Junački si strado, junački si pao.
Za svoj dom si, Cero, rep i život dao.

Vukan s braćom svojom samo dalje šiba.
Sreća što se lude umiriše svrake.
Svak preda se gleda, šuti kao riba.
Ošinuo jad je planinske junake.
Koštro tu i tamo uvis diže čelo:
»Na Kameno s'jelo! Na Kameno s'jelo!«

PJEVANJE II: NA KAMENU SIJELU

Vijećanje

Uštap sija. Muk je sred dalekih sela.
U klancima gorskim uv'jek tiše biva.
U procvalu granju jato pticâ sniva.
Vile kolo vode na travi kraj vreľâ.
Na dnu plota plamte svjećice kr'jesnicâ
Diše smilje, trma i divlja ružica.

Div-Velebit spava ispod rosnih zv'jezda.
U snu svome tvrdu ne sluti, ne znade,
Koliko sad krije vreľâ, leglâ, gn'jezdâ
Usred prama gustog i zelene brade;
Ne osjeća što se sve po njemu kreće,
Ne osjeća krvi što mu žilam teče.

Njegova ramena, velja luka dva,
I sad, u snu, nose stupove nebeske:
Ona znadu maglu, kišu, munje, tr'jeske.
Kad ih snažno bije zimska srdžba sva;
Al se noćas na njih sa staze visoke
Prosule zvijezde, krupne, sjajne toke.

Njegove su ruke gorske kose dvije.
Dlan mu desni leži na grlu gudure,
Gdje je iznad Senja stanak b'jesne Bure.
Vjetrnja se srda maknuti ne smije,
Jer Velebit hoće, iza zimskih jada,
Tih da pokoj noćas zelen-lugom vlada.

Njegove su noge, tvrde kamen-st'jene,
Pale u val što se polagano njiše
Baš onako, ko što div taj u snu diše,
Plâćuć mu koljena srebrom sitne pjene.
Kao stado b'jelo nasred mora plava,
Otočića bezbroj ispred njega spava.

Uštap nebom plovi; s visa ml'jeko lije
Na sklopljene vjede golema pastira,
I sve što se divu sad u pramu krije,
I sve što se taji sred tog noćnog mira,
Sv'jetlom obasjava, svakome otkriva:
Nema za njeg tajne što se obnoć zbiva.

- Na Kamenu S'jelu zvjerinje se reda.
Na liti najvišoj medvjed do medvjeda.
Ova traga druge gleda sa visoka,

Dostojanstva puna i naduta boka.
Iz kola se toga staroste biraju.
To je staro plemstvo u stoljetnom gaju.

Ispod liti mačke potrbuške leže;
Oštre brke suču, noktom kamen grebu.
Puk je to pred kojim mišad ludo bježe,
I strah velji hvata zečiča i zebu.
Tranjave su danju, al su str'jele noću.
C'jela šuma znade njihov b'jes i zloću.

S druge strane ćuli i ušima strši
Traga lijâ, zv'jeri oštrijate njuške.
Voli ona grm i tropošljive krši.
Zamkama se ruga, strah je nije puške.
Brundo (to se tiho c'jelim lugom tepa)
Rado svjete sluša svilenoga repa.

Vise vjeverice o vitim granama;
Jedna lišće čupa, druga hvojku ziba.
A traga lasicâ, nijema i sama,
Umorna je legla za gomilom gliba.
Al najednom grmlju stale pucat grane:
Vèprôvâ golèmh çopor naglo bane.

Ljući nego ikad danas Kíso vodi
Narod svoj na S'jelo da srdžbu iskali.
Derani ga nisu na ročište zvali,
Jer bi htjeli da sve po njihovu brodi.
Al će nočas Kiso pokazati svima,
Da je i on silnik među silnicima.

Začude se druge trage i pasmine,
Što samotnik Kiso na Sijelo dođe.
Od ljutine medvjed zabrunda. Ris zine.
Srh od straha hrptom vjeverici prođe.
Muk. - Al eto, Brundo na Sijelo hita.
Za njim Kuso ulak i ostala svita.

Starosta je sjeo, zboriti je stao:
»Ljut i ranjen ja sam nočas amo zvao
Tebe, puče lijâ, što se grmljem šetaš,
Pasmino mačaka, što s' obnoć gorletaš,
Trago vjevericâ, lasice i vuci,
Da vam razlog kažem moga srca mucu.

Gori od bujicâ koje hrašće nose,
Strašniji od gube, kobniji od kama
Što nam gležanj i gnjat, kad udari, krši,
Mukliji od suše, zlobniji od ose,

Čovjek, djeco, čovjek sad je među nama;
Na Južnom proplanku grozno djelo vrši.

Štap sa sobom nosi, onaj štap gvozdeni,
Koji gromko prasne, vatren-ose riga.
Pred šatorom goji vatru, cv'jet rumeni
Što ti dlaku žeže, kost i meso žiga.
Sa sjekirom dođe, s nožem i zamkama.
Čujte, čujte, zv'jeri: Čovjek je međ nama!

Ja vas pozvah, razne pasmine i trage,
Logori, čopori, legla i družine,
Lovci b'jelim danom i lovci sred tmine,
Rode velje šape, puče noge nage,
Da v'ječamo nočas, kako vruga maknut,
Kojemu se prohtje te se šume taknut.

Sastavimo sada jedno čvrsto kolo!
Nema više za nas svade i osvade.
Zaborav'mo sprdnje i lanjske inade:
Već je Južno gorje ko i mjesec golo.
Naša šuma plače. - Zv'jeri sviju vrsti,
Da smo sada složni ko na šapi prsti!«

Reče i pun gordog svoga dostojanstva
Na runjava prsa médo glavu spušta.
Tad se graja diže usred klupka gusta:
»Ne ćemo zuluma! Ne ćemo tirjanstva!
Mjau. Brum. Brum. Krogro... Slobode! Slobode!
To su naša stabla, krši, trnje, vode«.

A Brundo nastavlja: »Pobjeda je laka.
I čovjek je, djeco, od mesa i kosti.
Ali, gdje je traga srčanih kurjaka,
Tih junaka punih jare i naglosti?
Gdje je nočas Munjko, knez divljih mačaka,
Taj veliki majstor varke i hitrosti?

Dr'jema il se l'jeni, dok nas brige more?
Gdje si, doba moga prvog mladovanja,
Kad se čovjek bojo ove zelen-gore,
Strepio od naše pandže i brundanja?
Prošlijih vremena, družbo moja mila,
Gdje je vjernost tvoja, posluh, hitrost, sila?

Gdje su, gdje su?« - Još je nešto reći htio,
Ali Kiso groknu: »Svrši, jednom svrši!
Pest ti omlitavi; uzdu si pustio,
Sve na gore kreće, jer se zakon krši.

Meteža ne vidiš u tragama svima.
Zar će takav gad se boriti s ljudima?»

- »Što ševrdaš? Šuti! Prestani, prznico!«
Stoji silna vika u tragi medvjedâ.
Kiso ljut i b'jesan u starostu gleda,
Jezičinom dalje kao batom mlati.
»Kusasti trbonjo! Krnjo! Ukoljico!
Mi ćemo ti kišu pandžom išarati!«

I zv'jeri sve žešće na Sijelu buče.
Vjeverice lake uz hvojke se penju,
Lija štekće. Mačak puše, mijauče.
Lasice u grmlju kriju se i stenju.
Medvjed brunda. Rokće vepar. - A s visoka
Mjesec na njih gleda radoznala oka.

Novi voda

Kalabúrnja ta se ne bi nikad bila
Stišala, da sad se s južne, morske, strane
Ne ču luda trka kupini kroz grane.
To su naši vuci što bruse tabane.
Lete ko da svakog nosi b'jela vila;
Na leđa im strava posadila krila.

Banuše na S'jelo ko olujno krilo,
Ranjeni, kosmati. - Stoji vika, piska:
»Što je? Otkud, Vuko? Što se, braćo, zbilo?«
Uzalud se zvjerad oko čete tiska.
Vuko šuti. Zatim progovara: »Tuga
Ubila nas. Svog smo izgubili druga«.

I u gluhu muku pričati im stade,
Kako vučja traga ko oluja mrka
Blijedih Zvijerî na log naglo pade:
»Strah je njihov bio golem, velja zbrka.
Vika. Vatra. Iskre što se plamne roje.
Podosmo, al ljudi sad se Vuka boje«.

Slušala ga zvjerad mrka i tronuta,
Slaveć rod kurjakâ, svetu srdžbu njinu:
Al kad vuk joj kaza Cerovu sudbinu,
Bjehu suzne oči, a srca ganuta;
Uzdisao Koštro: »Sudbino opaka,
Ti si ugrabila najboljeg junaka!«

»A sad, - Vukan svrši - planinski drugovi;
Čemu ovo v'jeće? Mrzim sve govore!
Čovjeka su danas potukli vukovi,

Ne će više k nama u te zelen-dvore.
Al nam prave nema pobjede i slave
Bez smiona vođe, nove šumi glave!«

Među kurjacima nasto nova buka.
»Vukana za vodu! On će da nas spasi!«
Stoji zavijanje, metež, vika, huka.
Tuljenje se sada do Golića glasi.
Na Vučjaku brdu bude se vučice
Štekćući se penju na sure litice.

Mudri medvjed Ljumo glavom klima, brunda
»Zv'jeri, šumski zakon m'jenjati se ne da!
Velje je iskustvo Brunda, starog dunda.
Ne sm'je mlada glava da nam zapov'jeda!«
Kiso opet planu, rokće u metežu:
»Svima će vam ljudi da rep sutra režu!«

Trajala bi buka c'jele duge noći,
Da se sada nešto užasno ne zgodi.
Zvijer ili sjena na hrid naglo skoči:
Rep joj gô, po tami jednim okom hodi:
Krvave je dlake, nosa izgrebena,
Jedna joj je noga kriva, izranjena.

Nasta muk na S'jelu. Sve se zgrozi, prepa.
Tko je avet ona b'jedna, jednooka?
Od koga joj rana gnusna i duboka?
Tko je šépo onaj opaljena repa?
Koštro na lit skoči, a kad k sjeni stignu,
Vikne: »To je Cero!« - Nov se urlaj dignu.

I svaki bi htio tješiti junaka.
Médo šape pruža, na noge ga diže,
Koljena mu ljubi vjeverica laka.
Ris mu leđa gladi, lija nos mu liže.
Cero sad se više ne tuži, ne jada;
Svaka r'ječ ko melem na rane mu pada.

Megdan

A kad zv'jeri onih velji ushit susta,
Uspravi se Cero pa otvori usta.
Priča o svom činu, o vatri i borbi,
O kladi, o glavi nošenoj u torbi,
O puški, o onom plamnom kolobaru,
O svojemu gnjevu i srca mu žaru.

Kad im kaza, kako navali i skoči
I čovjeka zgrabi za grlo i prsi,

Zvjerovima čudno zabl'ještije oči,
Ispod kože hladni proletješe srsi.
»Kroz vatru sam prošo, kroz šibe, što peku,
Samo da nam trage novu slavu steku«.

»Braćo! - Cero tuli - pobjede je staza
Mučna, trnovita! A tko srca ima,
Može i kroz vatru, preko trnja, gaza:
Taj će da odoli vragovima svima.
I sad šumi našoj pr'jeti sila jaka.
Ej, da sam ja imo uza se ortaka!

Dajte četir' druga, al nek su ko i ja,
Pa se čovjek više usuditi ne će
Da nam bore, hrašće i jasene s'ječe.
Makar i tri druga, al nek su ko i ja!
Dajte jednog druga, al junaka prava!
Vukan junak nije, - propala mu glava!«

I sad vika stoji, tuljenje i dreka:
»Vukane kukavče! Lašče! Travožderče!«
Klancem i dolinom ozivlje se jeka.
Kiso sretan rokće, larma mlado zv'jerče.
Naljuti se Vukan, da iz kože skoči,
Pa na Cera plamne izrogači oči:

»Oparena huljo, ti pobjegnu prvi,
Da u vodi spasiš dlake svoga repa«.
A Cero će: »Ti ćeš kupat se u krvi,
Kad moj zub od gvožđa tvoje grlo ščepa«.
Reče, natrag skoči, skupi se i jurnu,
Te o tvrdo tjeme Vukanovo gurnu.

Vodili su negda borbe strahovite
Hektor i Ahilej, Tankred i Argante,
Rolando paladin i kralj Agramante,
Krunoslava, uzor mome ponosite;
Al to igre bjehu, trice i kućine,
Spram junaštva što ih naši vuci čine.

Vuk je Cero mršav, lagan je ko pero.
Ugiba se, libi, prevrće i vrti.
Jak je, ljutit Vukan, al je lukav Cero
I zna da se skokom kloni žvalu smrti.
Uho dušmaninu Cero zubom ščepa,
»Bit će zla«, sam sebi mrki Vuko tepa.

Bojeći se bruke i sramote ljuće
Vukan glavom trgnu i - uho izgubi.
Bljesnulo mu oko, škrinuli mu zubi;

Od ljutine srce gotovo mu puče.
Iz rane na glavi krv mu niz nos teče,
Al ga bruka više nego rana peče.

Zvjerad urla: »Dosta!« - Knez se Brundo dreči:
»Megdan je zabranjen. Prestanite, more!«
Od zvjerinje graje dô i gora ječi.
Vjetric čudno šumi kroz hrašće i bore.
Mjesec, sav u strahu zbog grozota tije',
Za oblakom mrkim svoje čelo krije.

Zvjerad, dok se nebo oblacima puni,
Viče: »Vuko! Cero!« Brundo grmi: »Stani!«
Ne čuju ga oni u b'jesnoj jarosti.
»Stan'te!« kriči sova na usahloj grani.
Oluja se diže, grmi u oblaku.
Kurjaci se bore u dreci i mraku.

Drži Vukan Cera za kičmu koščanu,
Njime o krš lupa, uv'jek, jače stiska.
A oko njih stoji zavijanje, vriska.
Kucnu časak crni kurjaku valjanu.
Vukan žešće ruknu; Cero samo huknu,
I dan mu se b'jeli za sve v'jeke smrknu.

Vujo u svom gnjevu mrcinu ne štedi,
Još je o kam bije, kolje i mrcvari.
Zariknuvši s kama skoči Brundo stari,
U naglom se trku iz sveg srca jedi;
Grmi na Vukana: »Ubojice, stani!
Cera smaknu, al nas u srce sve rani.

Spremamo se noćas na obranu ljutu,
A ti, eto, zakla nadu nam najbolju.
Čovjek šumu s'ječe, a zvjerad se kolju:
I mi ćemo sudbu dočekati krutu!
Moram dati izgled vama i potomstvu:
Kaj se za svoj grijeh, Vuko, u progonstvu!«

Reče, a Vukane na te mudre r'ječi
Što da odgovori? Znade da sagr'ješi.
Bojao se pače: jad će bit još veći.
Nema nade da ga S'jelo kazne r'ješi.
Zalud da se opre, kopištri i ljuti:
Prignuv holu glavu, niz br'jeg se uputi.

»Gledaj stabla ova, ove tvrde liti!
Gledaj!« - Al tu Brundo stane. Kiša složi.
Počnu velje kaplje krš i lišće biti;
Pokisnuše dlake na zvjerinjoj koži.

Škropac goru šiba i prugljice rije.
Bježe plaha zvjerad. Kiša jače lije.

Od sna trgnut, dlan svoj div-Velebit dignu
Sa ždrijela, gdje se srda Bura gn'jezdi.
Ona uvis dipnu, na vrh gorski stignu
Pa na vjetren-konju prema moru jezdi.
Stane urlik srde, rzaj crnog ata,
Dok sve gušća tama gájevâ se hvata.

Kiša pljušti. Vranac kopitima bije
Krošnje, a bič srdin pucka, zviždi, psiče
Burina se kosa u vjetrini vije:
Sad vrh gorski lupa, sad lit morskú tiče.
Propinju se vali, pa u veljoj ljutnji
Ozivlju se gromu što s visoka tutnji.

Medvjed Brundo gleda sa vrha litice
Mokar i pokunjen, trom i smalaksao,
Kako kroza žbune, kao lake ptice,
K leglima se veprov čopor zatrkao.
Čuje hitru trku kurjaka i lije,
Dok ih noćna kiša mokrim bičem bije.

Starosta se pita: »Na ovome zboru
Što smo uglavili! Čeg se prihvatismo?
Avaj, brzo li su jurnuli niz goru.
Ta, mi sada više ni zvijeri nismo!«
Buncajući: »Zvjerad? Ne, ne! - Glupa rulja!«
Pod kišom se médo k svome leglu ljulja.

PJEVANJE III: UROTA

Sud

Uranci lijepi sred gore zelene,
Kad još jeca vrutak na dnu klanca t'jesna!
Od rose su mokra stabla i stijene,
Priroda je jošte tiha, trapov'jesna.
Ako kreneš grmom koji, skupljen, dr'jemlje,
Čuješ topli zadah busenja i zemlje.

Drozd fičkuta, zviždi kos, a ševa slaže
Pjesmicu joj tanku, leti do oblaka.
Iza gore sviće, zora se pokaže,
Po svoj zemlji baca pramen svojih zraka.
S potoka se hladna diže para laka.
Čuješ prve glase máčka i kurjaka.

Oko tebe kukci lete, kruže, zuje,
I život se budi u zelenoj gori.
Izvor u jaruzi više ne tuguje,
No sve jače pjeva, ključa i mrmori.
Napaja te miris kupine i smilja.
Ti - da se rastopiš od pustoga milja.

Sruši ispred nògû i plot i šiprage!
Jurni niza šumu kao zvijer laka
Krzna orošena i nožice nage,
Nasrkni se toga planinskoga zraka!
Skoči preko grmlja ko srna i vila,
Pa o zemlju lupni iscrpljenih sila!

Takav čas je sada. Velebit se budi;
Rosan, zelen, sjajan blista se i koči.
Obroncima svuda gorski miris bludi.
Voda ključa pa se niza kamen toči.
S neba meni zlato u kriocce panu...
Pozdravljam te, sunce, što nad gorom granu!

Pozdravljam te, zemljo, naša grudo rodna,
Iako si trnjem i zvjerádma plodna,
Za sve one niti, s kojih boli duša,
Kad od tebe sin tvoj otkinut ih kuša,
Za pelin i otrov što ga za te pismo,
Za znoj i za krvcu koju za te lismo.

Pozdravljam te, more, na dno vala burnih
Što šum svaki primaš naših r'jeka hladnih
I sve uzdisaje naših dana tmurnih

I sm'jeh i gnjev i plač naših duša jasnih,
Da ih u osvitak dana proljetnoga
Himnom stvoriš u čast kamen-diva toga!

- Knezu ispred rupe, pokraj lisca Strika,
Brundu i zvjeradi tužila se Zeba:
»Medo gospodaru, od Munjka silnika
Propadosmo, - na nas i dan i noć vreba.
Jadno je i bóno moje tužno žiće:
Pojede mi druga, proždri mi zebiće«.

Još je jadna Zeba u riječi bila,
Kad doletje Grebdjed kukme iščupane,
Oštećena kljuna i krvava krila,
Pa još izdaleka tužiti se stane:
»Povratih se jučer na to gorsko bilo,
Pa gle što se meni među vama zbililo!

Napao me Munjko u cik b'jela dana,
Dok sam poljem nekim lovio kornjaše.
Strašnog li hajduka usred šume naše!
Jedva živ ti šmignuh, družbo izabrana,
Iz oštih nokatâ planinskoga vraga.
Grebenu mi l'jepom nema više traga!«

Još je zborit htio, ali Čvorak nagne:
»Čvaknut Munjka, čvaknut! Čvrstim čvorom čvrknut!
Smrt! Smrt! Mora glava i gležanj mu puknut!
Nek se zemlji crnoj mrtav u prah sagne.
Čujte grozna djela i golema čuda!
Čujte, što učini ona zvijer huda!«

Čvorak ćaprdalo čagrtati stade,
Kako Munjko noćas na gn'jezda čvorkovlja
Nahrupio, zaklo i stare i mlade
Na usahlu panju srušena borovlja.
Ne bi se nikada bio izjadao,
Al najednom zec je k Brundu dotrčao.

Cvili jadni Zeko: »Brundo, šumski bane,
Glodao sam juče koru od smrdelja;
(Seoski su vrti davno puni zelja,
Al u tuđe dirat r'ječi tvoje brane.)
Igrahu kraj mene nejaka mi djeca,
Kad čuh, kako neko: Čale! Čale! jeca.

Držao je Munjko najmlađe mi d'jete
Izmeđ oštih zubi, brzao uz goru.
Ali - čujte, zv'jeri! - jutroske u zoru,
Dok sam zloću kleo svoje sudbe klete,

Rujo, krt, što gore nad Vučjakom rije,
Posjeti me, sina doni dlake dvije«.

A Striko će: »Avaj, dakle - poginuo!
Ono milo zeče malena repića!
Sjećaš li se, kad sam donio mu ptića
I nosić mu hladni lagano cmoknuo?
Avaj, hajduk Munjko pregrizao šiju
Tome dragom stvoru dugijeh ušiju!«

Al Zeko nastavlja: »Našo ih je - reče -
Pred rupom Munjkovom na pustoj strmini.
Još je svježe krvi grmu u sredini;
Rumen mlaz i sada niza st'jenu teče.
Rujo veli, da je ugledao Strika,
U grm taj gdje juri s pl'jenom razbojnika«.

Na te r'ječi: »Šuti! - Striko mirno reče -
Nikad krt raspoznat vuka od lije ne će«.
A Zeko: »Al znade koga to daruje
Mačak pl'jenom, s kime nešto snuje i kuje.
Ali što se zbiva u lugu, danju i noću,
Moj posao nije. - Ja osvetu hoću!«

Brundo misli, misli, pa najednoć smisli:
Progovara: »Striko, možda se prevari
Krt, no ipak, mene ružna sumnja tišti.
Dokaza ja hoću, sv'jetla u toj stvari.
Otkada ostarje, Striko, ti ne loviš,
Al se ipak mnogim zalogajem toviš.

Čuj me! Iz tvog legla dignut će se hajka
Na hajduka. Ti ćeš meni do tri dana,
Živa ili mrtva, predat mačjeg bana,
Il što Rujo priča nije puka bajka.
Svilorepa lijo, sad si dolijala;
Sjekira ti nije danas u med pala!«

Reče i otide, a zv'jeri za njime.
Osto Striko; stoji pokunjena repa;
Gleda za starostom i zbunjeno tepa:
»Je l' me mogla munja da gore ošine?
Sagr'ješih li?« pita. »Laskao sam. Ali,
Da im laskaš hoće veliki i mali.

Moraš médu reći: Bašo i kadijo!
Moraš reći vepru: Ago i adžijo!
A ludome vuku: Planinski vezire!
I bez daha pleši, kako oni svire.

Tako je na sv'jetu. Tko jači, tabači,
A ti, jedna rajo, slušaj i prosjači!«

Urotnici

Tako Striko zbori i kradom silazi
Niza Vučjak. Laki vode ga koraci
K dalekome brdu. U grmlje se baci.
Čučne. Dugo čeka. Vukana već spazi,
Gdje se spilji šulja. »Dobar lov ti, vuče!«
Lija slatko zbori, rep iz grma vuče.

Al je Vukan ljutit: »Okan' me se, more!
Ljudi gaj nam s'jeku. - Što vaš Brundo radi?«
A lija: Na smokvi gundelji gundore,
A naš Brundo gleda, to mu život sladi.
Vuko, diko šumska, kaži riječ samo,
Pa nek drugo kolo skupa zaigramo!«

- »Kakvo kolo, Striče? - »Novo, sasvim novo!
Nama, vuče, treba boljeg kolovođe,
Pa nek čovjek pođe, otkuda i dođe.
Drukče sve nam osta tlapnja, mrtvo slovo.
Velja je opasnost. Kad ne ide milom,
Neka onda bude pr'jevarom il silom!«

- »Prijevarom nikad!« - »Dobro, dobro, Vuko!
Gdje si ti u igri, varke tu ne treba,
Gdje si ti, tu ne će nitko da koleba.
Vjeruj meni, obruč već je davno puko.
Brundo klonu; u te sve upire oči.
Ti nam sada budi svima od pomoći!«

Pa je dugo lisac govorio vuku,
Zborio mu važno, tepao mu slatko:
»Ić' će ko po loju lagano i glatko«.
I lija izlija. Po šumi se vuku
Put ležaja mačjih. Ispred truhla panja
Striko na stran gurne breme suha granja.

To je ležaj Munjka, mačakâ staroste.
Okrutan je, snažan; sve se njega boji.
Ne dočeka nikad druga, svojtu, goste,
Samo Strika svoje u prijane broji.
Medene mu r'ječi šapće mudra lija,
A pl'jen tog hajduka liscu dobro prija.

Striko k rupi priđe i tiho zavapi:
»Kako tebi, Munjko, u toplu konaku?«
Ali oko plamno zasine u mraku,

I tvrd nokat Strika po nosu odrapi.
»Natrag! Koga vodiš? Reci, lijo, koga?«
Lija njušku liže: »Vuka, prija tvoga«.

Kakva riječ tada med zvjeradima pade,
To vam samo znadu te kamene st'jene;
To vam samo ono truhlo deblo znade,
Rupe pune sjene i smreke zelene.
Mi jedino znamo, da lisac i vuče
Odoše, a Munjko u panj se uvuče.

Sada zv'jeri idu kroza šiprag gusti,
Sad po trnju, a sad krš gdje stoji pusti.
A sve lisac zbori, dokle Vuko šuti.
U šibljik su stigli: tu na zmije psiču,
A za grmljem, čuješ, veprovi guriču.
Nekoj spilji zvjerad vode kratki puti.

Vepar Kiso ljutit lizo stare rane
Na dnu rupe svoje, na gnjilu šušoru.
Mumonjio: »Brundo, netom sjutra svane,
Ja ću protiv tebe c'jelu dići goru«.
Baš je vraški psovo, kad klik začu svana:
»Procvala ti, Kiso, ko proljetna grana!«

Vepar rokće: »Je li, ti si, podli Striče;
Blebetalo vječno, muktoždere gladni!«
- »Nemoj tako, bolan! Svi smo tužni, jadni«.
Lisica lisiči, rupi se primiče.
»Lijo, ti preda mnom Brunda r'ječma pecaš,
Al se pred njim zatim klanjaš i kobecaš.«

No je tetak lisac junak na jeziku:
Brblja, cvili, plače, médom vepra maže...
On će da sad riječ nečuvenu kaže,
On će nešto skuhat medvjedu silniku,
Nešto što još nije šuma doživjela.
Jamči za to Vukan, zv'jer poštena čela.

Ostadoše dugo ondje, u logoru.
Bilo glasne vike, tiha šaputanja.
Klicao je Kiso u svome govoru:
»Nema nam pomoći. Uz Brunda prijanja
Traga medvjedova«. A lisac: »Jok, brale.
Méline ludosti svima dodijale!«

Vukane i Striko odoše od Kisa,
Kad je ljetno sunce na zenitu sjalo.
Šuljahu se krišom put kitnoga visa.
Zatrepto bi lisac, kad bi lišće palo.

Bogme šala nije: urota se snuje,
A Brundo je strašan, kada navaljuje.

Kod medvjeda Ljume

Idu. - Već su stigli blizu tvrdog legla
Medvjedine Ljume. Pred spiljom poglela
Porodica c'jela. Medvjedići pište,
Jer ih majka Mrka tvrdim noptom bište,
Dok se Ljumo valja po mekanoj travi:
Odnekuda na nj su navalili mravi.

Taj je Ljumo medvjed krupan, dostojanstven.
Drže ga za mudra, mirna poštenjaka.
Zna na S'jelu biti divan, veličanstven.
Do njega ti tvrđeg nema kremenjaka.
Pravedan u kosti, pošten u moždini,
Ne zna za strančarstvo, svima dobro čini.

Kako samo zbori, kako samo stupa!
Kako zna od zrnja pljevu da razluči!
Kako grmi, šapom dok se u grud lupa:
»Poštenja mi!« - Kako dobru mladež uči!
A nazori njeg'vi o časti, o vjeri,
Ej, to vam je suho zlato i biseri!

Kada ova dika c'jelog medvjedluka
Došljake ugleda, tabane prevrnu.
Tiho i ponosno na njih se osvrnu,
Liju stricem zove, a prijanom vuka.
»Dobar lov ti, - kliče - medousni Striko!
Dobar lov ti, Vuko, naša gorska diko!«

Lija veli: »Alaj, dražesna li skota!
Kako su im šape meke i malene,
Repići sićušni, jasne bistre zjene!
To je prava sreća i prava milota!«
Medvjedice ta se hvala srca prima.
Ljumo holo stoji i sve glavom klima.

Lisac dalje zbori: »Sred gusta bukrika,
Iz ulišta nekog kraj sela Vrbika,
Saće uzeh da vam djecu razveseli.
Brundo mi ga ote - bjesovi ga sreli!
Da ga Ljumu nosim, ja mu rekoh pače,
Ali što ćeš? Kneštvo od pravde je jače«.

Mečka Mrka ruknu, tužiti se stade:
»Vjerujem ti, Striko. Brundo nas ne voli.
Kad mi nekoć ovo mezimče oboli,

Nosila sam voća iz neke ograde,
Ali Brundo riknu: To je ukradeno!
Opl'jeni me. Sad mu bilo oprošteno!«

- »Što Što? To on reče?« mečki Ljumo brunda.
»Oh! Oh! on te onda upoznao nije!«
- »Jest, šape mi!« - Ljumo međ zubima gunda:
»Pa zašto mi, Mrko, to ne kaza prije?«
- »Ja se, Ljumo, bojah, bit će svade grube.
Gutala sam suze, stiskala sam zube«.

A sad Striko poče plaho, izdaleka
Udarat na Brunda. Laska, peca, laže.
R'ječ od Ljuma čeka, al je ne dočeka.
Ne će médo ništa da o knezu kaže,
Samo očma žmiri i glavurdom klima.
Čudan mu sm'jehuljak lebdi na ustima.

Vukane se ljuti, da iz kože skoči.
Prasne: »U jarugu s Brundom, glupim gosom!«
Ljumo se uspravi, raskolači oči;
Glavu uvis diže i sve vrti nosom:
»Vuče, ali, ali... Čuj me, dragi brate!
Kumstvo i rodbina... Vi me, je li, znate!«

Veli lisac: »Neki, koji djece ima,
Vladao bi bolje našom zelen-gorom.
Toga naše zlo se više srca prima!«
Umiljatom kretnjom i mednim govorom
Slatku nadu lija Ljumu u grud lije,
A on sluša, klima, puše - razumije.

Još su zborit htjeli, al se Vuk uspravi:
»Eh, pa dobro, Ljumo. Mi ćemo bez tebe!«
Reče, niz br'jeg jurne. Strika srce zebe;
Misli: Taj će glupan da mi sve pokvari.
Pa se s Ljumom zdravi, Mrku u dlan cmokne,
Te za drugom svojim preko plotu skokne.

»Što me, beno, vodiš u budale toga?
- Grdi Vukan - u njeg teška, troma noga«.
A lija: »Polako, prijane moj dragi,
Vidjet ćeš gdje pleše onaj médo blagi.
On očima škilji, on glavurdom klima.
Znaš li što to znači među medvjedima?«

U govoru tome urotnici ljuti
Zadoše u bukvik. Tu je mrak, tišina.
Grančice ne šušte; čak i vrelo šuti,
Lijuć šutke vodu na sag mahovinâ.

Podne. - Sve se stiša. Svak se u hlad krije;
Samo na stijeni sunčaju se zmijske.

Čas je onaj sveti, kad se plamen toči
Kao potok s visa u grud naše zemlje,
Pa sve živo ko da na nogama dr'jemlje,
Dokle zavjes sv'jetli zastire nam oči.
- Vuk na travi spava. Do njega Striko bdí.
Otvorenih oči šaren sanak sni.

Sanja: Brundo pade. Kiso knez je sade.
Zv'jeri se vesele. Radost, cika, vika.
Za red i za zakon više se ne znade.
On se došuljao do sela Vrbika.
I kokoši kolje. Krv ko med im srče.
Sad se u snu gosti. I sve slađe hrče.

PJEVANJE IV: HAJKA

Spomenik

Danak mre. - Dok bor se i hrašće crvene,
Lišće šušti, nagli prolaze ga srsi.
Lagano se ziblju gustih žbuna vrsi.
Miris gljivâ ide mirom šumske sjene.
K valu morskom sunce uv'jek niže pada.
O, šuštanja slatka i lijepa hlada!

I sve tiše biva. - Zapalo je sunce
U to more sinje, u mirnu mainu.
Ljubice se trune s neba na vrhunce,
Siv pahuljak u dô, ruže na pučinu.
Boje tamne; nojca tiho se primiče;
A za golim Hanom uštap već ističe.

Stari Brundo leži ispred svoga stana,
Al ne gleda, kako mjesečina sija,
Pa se srebrom osu jasenova grana,
A kap rose mreža paukova njija;
Ne čuje gdje miš se kroza šušor šulja,
Ni lupe krilacâ noćnijeh metulja.

On noćas ne vidi da se nešto krade
Sa svih strana šume leglu njegovome.
On ne sluti ništa, on ništa ne znade;
Sav se predo tuzi i čemeru svome.
Prošlosti se sjeća; njome mišlju pliva,
Pa ne vidi što se oko njega zbiva.

I dok tiho, krišom, sjenama drvétâ,
Izdaleka k njemu idu neke sjene,
On se danâ sjeća kad ta gora sveta
Bješe mirna, slavna. A sad svako štene
Hoće knezom biti i tragu da vodi;
Pa, gle, kakva pizma u šumi se rodi!

Starosti se čini da te sjene što se
Ko lupeži noćni prema njemu krađu
Drevni dusi jesu djedovâ što nose
Utjehu i nadu. Unuka svog znadu
Čemer i gorčinu, pa će k njemu doći,
Spâsenje mu noseć u buri i noći.

Brundo kliče: »Dod'te, pradjedovi moji!
Pomozite!« - Sjene k njemu se primiču.
Uza strmen jure; sad ih vika stoji:

Zavijaju, tule, rokću i urliču.
Aveti sad one drukče izgledaju:
Grla réže, oči gore i plamsaju.

Dršće Brundo kao trstika na vodi.
B'jes ga okružio svuda naokolo.
Zagledo se starac u vrzino kolo;
Kliče: »Što me majka na tom sv'jetu rodi!
Praotaca naših sjene uvr'jedene,
Zbog rasula toga ne karajte mene!«

Sad se smijeh začu, grozan sm'jeh zvjerinji,
Što ga bogme nitko dosad čuo nije:
Lija štekće, vepar rokće, a vuk vije.
Zalud zv'jer se svaka, da obuzda, kinji.
Iz gomile Striko na trbuhu plazi:
»Brundo pobenavi. Pazi, puče, pazi!«

Sada Brundo shvati. To je hajka divlja,
Hajka baš na njega, urota i buna.
Gle, vepar se Kiso pomoli iz džbuna,
A Munjko se šulja iz niska koprivlja.
Već se Brundo prope; ne brunda, ne riče.
Zvjerad dršće; sove prestrašene kriče.

Mrk i strašan stoji médo na braniku:
Za njim se uz kamen pruža crna sjena.
Žeravici slična gori Brundu zjena,
Napinju se žile ko na mladu biku.
Hrbat mu se ježi od glave do repa.
Jao zv'jeri koju ona pandža ščepa!

Vukane bi odmah naglo navalio
Uz kurjake svoje, al mu Striko ne da.
Lisac k médi stupa (srce dršće, predâ),
Ohrabri se, zbori: »Kneže, puk tvoj cio
Pozdravlja te smjerno, za saslušaj prosi,
A tvoj vjerni Striko poruku ti nosi.

Vremena su teška, pa bi htjele zv'jeri
Prozvat knezom šumskim mlađega glavara.
Tebe smjerno mole - Brundo, ne zamjeri -
Da nam predaš znake svoje šumske vlasti.
A mi ćemo na te, zaslužna i stara,
Sipat uvj'ek slavu, hvale, dike, časti«

Tako Striko reče. Brundo diže čelo,
Zube kesi; zbori: »Takvo što mi samo
Poručiti može, lijo, naše S'jelo.
Tko vas nagovori? Tko vas šalje amo?

Natrag! Ovog puta vi ste loše sreće.
Ta me buka vaša prestrašiti ne će!»

I Brundo se smrknu, pandže spruži, jurnu
U gomilu što ga sa svih strana stiska.
Stoji gurikanje, tuljenje i vriska.
Nasta luda trka, gdjeno medvjed gurnu.
Al s čoporom svojim Vuko nagnu smjelo,
Médi put zakrči, dignu uvis čelo.

Dignu uvis čelo i zaurla: »Starče,
Ti potjera mene iz rodnog mi legla,
Al ponos kurjački buknuo još žarče,
Nabujala srdžba još se nije slegla.
Hoću prava što sam nekada ih imo
U toj šumi našoj. - Zv'jeri, navalimo!»

I zvjerinje nagnu Brunda da zadavi.
Starosta se valja po zelenoj travi
Kao pašče ljeti usred roja muhâ.
Sad ga zubom jakim stisnu iznebuha
Ispod grla Vukan. - Brundo uvis skoči,
Ruknu i zavrti naokolo oči.

Morale su planut mutne i krvave,
Kao zv'jezde kobne, kao repatice;
Morao je riknut kao lav, - jer glave,
Pogled, rep, sve... zvjeri oboriše nice.
A médo potrča, iz svih žila pregnu,
U svoj stan se baci, šćućuri i legne.

Čekao je Brundo, gojio je nadu,
Da će Ljumo doći vodeć trage svoje.
Gdje su one noćas? Za bunu ne znadu?
Jadni kneže, ludo nadanje je tvoje!
Pokraj spilje Ljumo tvom se jadu smije,
Iza debla viri, u grmlje se krije.

Vani zvjerad v'jeća: »Što ćemo pak sada?
U to leglo usko ne možemo skupa,
A sâm ući, jao!» - »Bit će nova jada,
Ne bude l' mu i grob noćas rodna rupa«.
- »Nek se junak javi! Striko, vrlj Striko,
Ti ćeš ga iz rupe izmamiti, diko!»

Al se Striko sada koprcu i trese,
Zaklinje i moli, lisiči i kune.
Zv'jeri riču: »Moraš!» On se samo grči:
»Pred rupu nek svaki po kamen ponese,

Zidajmo ga živa! Prije nego pu'ne
Lahorić jutarnji, taj će glupan crći«.

- »Dobro, dobro smisli!« - K djelu zvjerad hrli.
Gomila kamenja pred rupom se digne.
Samo zmija može krozâ nju da šmigne.
Pred Brundovim grobom kliče Striko vrli:
»Vječnaja ti pamjat! Gle ti slave nove:
Nešto slično čovjek *spomenikom* zove!«

Veprovi i vuci, risovi i lije
Sastaviše kolo oko onog stoga.
Máčku šapa laka jedva o tle bije,
A sve jače lupa medvjedova noga.
Mjesec - ta kad zvjerad složi pjesmu burnu -
Od straha probl'jedi, pa niz nebo jurnu.

Čankolizi

Vrzali se dugo pred spiljom Brundovom
Svi mu čankolizi, krpelji i lale.
Ove čedne zv'jeri nisu vjerovala,
Iza studi zimske, svakom zorom novom,
Da sad gledat više dobrog méda ne će
Iz rupe gdje baca kosti im janjeće.

Neki hromi lisac ranâ pun i krastâ
Kliče: »Ti si bio jedar poput hrasta.
Hranio se medom, al si i krv lio.
Milostiv ko sunce na nebu si bio.
Baš si tako moro pasti, kneže jadni,
A mi ostadosmo gladni, gladni, gladni«.

Čagalj Kuso veli: »E, baš dično nije,
Da u crnoj rupi mrcina mu gnjije.
Sa otvora toga st'jenje povalimo.
A da mu na kiši ne sagnjiju kosti,
U znak naše velje vječne zahvalnosti,
Našeg dobrog Brunda, braćo, pojedimo!«

- »Dajmo!« - Sad su noge hitre gladnom puku.
Sad nosi, sad valja; znoji se sve više.
Tako gundovalji iza plahe kiše
Lagane vavoljke niz bunište vuku.
Već i otvor puče, crna rupa zinu.
Al tko da se prvi spusti u dubinu?

Veli Kuso: »Moraš dočepat se repa
Ili noge, te ga iz rupe izvući«.
»Uđi ti, prijane!« Kusu jaran tepa.

A čagalj će: »Srce moglo bi mi pući!
Ne da mi se. Kuku, Brundo, dobro moje!«
I zv'jeri se dugo gledaju i - boje.

Ali sada neki mladi čagalj skokne;
Čučne, glavu turi u rupu kamenu.
Pred njim šapa leži; ohrabri se, cvokne.
Avaj! Ugledo je velju plamnu zjenu.
U budžaku pred njim netko muklo réži,
Pa na njemu svaka dlačica se ježi.

Natrag šmignu. Za njim glavu spruži Brundo.
Ogleda se. Pospan iz rupe se vuče.
Kuso sav se trese, progovara: »Dûndo,
Zvjerad tebe živa ukopala juče,
Al mi, kad doznasmo, l'jenili se nismo,
Sa otvora toga st'jenje povalismo«.

Brundo stoji, gleda: iskolači oči.
Je l' to san il java? Što, jadan, osjeća?
Je l' spavo il bdio? Avaj! Sad se sjeća
Što se ono zgodi usred prošle noći.
Ćuti, u njern nešto, rekao bi, puklo.
Mrk se obazire, progovara muklo:

»Hvala! U toj rupi ružan san sam snio.
Čemu sam se danas opet probudio!
Kuso, kroz sve luge nek ti grlo viče:
Starosta se Brundo kneštva sâm odriče!
Selim se daleko; a stopa mojijeh
Briši trag kad pođem iz lugova tijeh«.

Stenje čagalj Kuso: »Dobri gospodaru,
Tebe će da prati ova vjerna kita.
Mi ćemo...« Al Brundo uzbrdo već hita.
I sve niže drži svoju glavu staru,
Dan je lijep, lišće šušti, vonja cv'jeće.
Brundo jadan, tužan, dalje, dalje kreće.

Lov na divokozu

Na gorskome vrhu u cik zore rane
Zatulio tužno mladahni Vukane.
Još ga ljuća kob je iza bune stigla,
Jer progonstva zvjerad nije s njega digla.
Rekoše mu paće: »S Velebita idi!
Prespavati ne ćeš na toj našoj hridi!«

Dok se htjelo snage što će Brunda rušit,
Iako prognanik, drag je svima bio;

A sad vele: »Snaga slobodu će gušit.
Nek s' odavle tornja!« I puk šumski cio
Proklinje ga. Na njeg vepri hajke vode,
Čak ga osa žalcem, a jež iglom bode.

Stoji Vulkan. Tuli sad tiše, sad jače.
(Ozivlje se jeka muklo, ko da plače.)
Uronio noge u zelenu travu,
Oklepio uši i ugnuo glavu.
Pri srcu mu teško: dalje u sv'jet mora,
A puna je čara rođena mu gora.

Nikad dosad nije ko baš sada svanulo.
Nikad vedro nebo kao jutros planulo.
Vjetrić puhnu. Šuma tresnuv zelen-kosu
Krupnu noćnu rosu naokolo prosu,
I glas tajnen vuku stiže iz dubljine:
»Ti ćeš za mnom plakat, izgubljeni sine!«

One vite jele iznad Vučjak-gore
Kimaju mu glavom: »Bre, ne idi, more!«
Ono zvonko vrelo ispod Medvjedkuka
Pjeva izdaleka: »Ostani nam túka!«
Ptičice se bude pa mu kliču samo:
»Nigdje ko baš ovdje! Kamo, Vuko, kamo?«

U dô, k vodi hladnoj, divokoza skače,
A kurjaku srce od žalosti plače.
Vukan niz br'jeg jurnu, prija Koštru hita.
Ispred legla stignu: »Ustani, jarane!
Sad će sunce mlado da na istok bane.
Ustaj, našeg jata diko uzorita!«

Koštro glavom viri iz ležaja t'jesna:
»Glad je moja danas ko u vepra b'jesna«.
Jurnuše niz stranu vukovi bečari;
Jezičinom lapću i rep uvis dižu.
Koštro se u trku šengrca i jari.
Trusaju se. Začas u dolinu stižu.

Divokozu Vuko kraj vrela ugleda.
Brada joj je duga, a sitni joj rozi.
Al već ona dršće, obraća se, predâ,
Mekeće i skače na tananoj nozi.
Ne zna jadna, kud će: niz dô il u brdo,
U grmlje zeleno il u st'jenje tvrdo.

Bježi laka koza, što je noge nose,
Gore, dolje, kršem, šibljem i džbunima,
Vrcaju s grančica sitne kapi rose,

Travica se kida pod njenim papcima.
Utaman je dócu svrnula sad oči;
Vuk joj put pres'ječe, ispod grla skoči.

Mogla bi ga tuknut papkom i rozima,
Al joj Koštro straga kozju kožu dere.
Zbogom, šašev struče, tetivike vlačé!
Tko će da odoli takvim hajducima!
Za grlo je Vukan stisnuo sad jače,
Koštro živoj kozi tanka bedra ždere!

Šojke vijoglave, zebe vrtiguze
Začiriknu glasno sjedeć na granama.
Gledaju gdje krvi po surim st'jenama
Crveni mlazovi puše se i puze.
A sa sviju strana za trenut nahrupi
Čopor čankolizâ da mrve pokupi.

Kada u tom krdu Vukan Kusa spazi,
Kozu i rep i rog zubima iščupa:
»Ej, čagalju, - kliknu - poslušaj i pazi!
Idi, gdje vijeća naša zvjerad glupa.
To im predaj. Ovdje, reci, da krv lijem,
I zakonu šumskom da se samo smijem!«

Kuso to uradi. A sva zvjerad jurnu
S tuljenjem i grajom niz goru zelenu.
Jeći dô i brdo. - Koštro Vuka gurnu
I u strahu brznu uz stranu kamenu.
Čankoliz u b'jegu od str'jele je brži
Vulkan stoji; kozu ispod nógu drži.

Zvjerad preda nj banu; krug oko njegov viju,
A vuk će: »Da, tu sam. Čujte! Kraj Jelovca,
U štalici Luke, kozara i lovca,
Ima jedna zvjerka dugačkih ušiju.
Sivonja se zove. Mudrac je bez para.
Dajte njega sada za svoga glavara!

On se čakaljem hrani. Ne juri. Ne skače.
On ne tuli - reve. Ne brunda, no - njače.
Od stršljena samo može biti moren.
Za glavara vašeg on je kao stvoren.
Ustrpljiv je. Može da svoj hrbat napne
Pod najtežim...« Al tu vuku riječ zapne.

Uvr'jedena zvjerad urlikati stane.
Već ga pritisnuše. Plamte mrke oči.
Šćućuri se Vukan, nadaleko skoči;
Ko strijela panu šipražju u grane.

Ne gone ga zv'jeri uza zelen-gore,
O kozu se sada svađaju i bore.

A Vukane bježi put lomnih Golića
I dan cio luta šumom i vrleti.
Al već ušutjelo cvrkutanje ptića.
Ćuci tužno kriče. Šišmiš mrakom leti.
Vuko k nekoj spilji došao je: »Prosti,
Brundo, i primi me. Trudne su mi kosti.«

Medvjed Brundo milo za drago mu vraća:
»Udi; krv je mlada od mozga ti jača.
Kad bi samo propast htjela da nam mine
Šumu, pa da opet stara slava sine!
Sve ću oprostiti, sve ću pretrpjeti,
Al nek živ ostane naš Velebit sveti!«

I svu noć su dugu prognanici bdjeli.
Medonja se sada ljutio, sad plako.
Ispred stana svoga na kamen su sjeli
Pa u tami čuče slušajući, kako,
Dok vedrina n'jema zv'jezdama se osu,
Luzima se tihim neki šapat prosu.

Na šumu je sada sišla teška mora.
Sve se jače čuju tajanstveni glasi.
Od hrasta do hrasta, od bora do bora,
- Ko da vapaj ide: »Spasi! Spasi! Spasi!«
Negdje na dnu klanca noćni vjetar hući
Grdnu pr'jetnju šumi što se u snu muči.

Veli médo: »Sutra ne će biti sunca.
Ne vidjeh još noći duge kao ove«.
Al već dva oblaka s gorskoga vrhunca
Svijetlih rubova prema moru plove.
Divlji golub guče. Lug se iz sna budi.
Istočno se nebo novim sv'jetlom rudi.

PJEVANJE V: BRUNDOV KRAJ

Dalmatinsko vino

Jutros, kad je zora treptala vrh vodâ
Spremajuć rođenje mladog ljetnjeg dana,
U gorski su zaton stigla do dva broda
I bacila sidro na dno vala slana.
Vrh Velebit-gori sav se zlatom žari,
I već uz br'jeg idu mladani mornari.

Stigli su pod Vučjak; a kad lupu čuše
Sjekire i bradve usred šume kitne,
Zapjevaše složno ko iz jedne duše.
Mozzo Beppo dirnu u tambure sitne.
Gora jeknu. Stane trka niz lugove,
I tesari grle znance i drugove.

Kormilar Zuanne veli: »Digo! Digo!
Jesam li vam s lađom na vrijeme stigo?
Ima l' dosta deblâ, gredâ i balvanâ
Za palaču novu dužda Loredana?
Mramorna i zlatna niknut će iz vala
Kraj pješćana br'jega Veljega Kanala«.

A Rajnero: »Ima. Al je teško išlo.
Bojasma se dugo Kuka i Vučjaka.
U njima su legla méda i kurjaka.
Sad je lakše. Zlo je k njima neko prišlo.
I mi ćemo, braćo, udariti snova:
Bit će skupa krzna i vesela lova!«

Gorski uzduh opi djecu sinjeg mora.
Omami ih miris kadulje i trme.
Ob'jesni se penju po bilima gorâ,
Jure kroz borike, veru se kroz grme,
Duge ražnje s'jeku, s lađa hranu vuku
Kraj kladarâ drva na gorskome kuku.

Mlečići su mladi vatre naložili,
Kozličice ispekli i maleno krme.
I dugo su, dugo pjevali i pili
Ti drugovi vjerni katarke i krme.
Gostili se carski do kasnoga mraka
Sretni podanici dužda od Mletaka.

Pjani mornar viče: »Tu je preveć drva.
Što ostane, sve će da na kiši trune.
Nek nas vide gore i morska ostrva,

Nek nas vide Mleci i rodne lagune.
Deder, zapalimo kladaru najveću.
Meni je studeno. Da se tresem ne ću.«

I vatru podmetnu. - Suho drvlje praska,
Plamni jezik liže uz klade visoko.
»Dobro! To je krijes!« Rajnero mu laska,
Pjana mu je duša, mutno mu je oko.
Beppo dugom motkom veći plam potiče.
Luda momčad pjeva, šali se i više.

Vina uv'jek manje, umora sve više.
Čas je kada l'jeće roj noćnih metulja.
Beppo kunja, pjani Rajner teško diše.
C'jela šuma ko da nečujno se ljulja.
Mûk ko avet sjedi iznad liti crne.
Pjev je tiši, tiši. - Krijes trne, trne.

Požar

Ali vjetar, koji negdje c'jelog dana
Skrit i šutljiv čeko zv'jezde kasne noći,
Iz pećine svoje naglo na hrast skoči,
Pa provuče krila kroza pleter granâ,
Pa o mirnu krošnjju iznenada lupnu,
Pa huknu, pa ruknu, pa niz goru hrupnu.

Zviždnu kroz klisure, šušnu u šušoru,
I stade ga urlaj spilje u bezdanju,
I žile rasplete bršljanu na panju,
I raščupa kosu jasenu i boru;
Sa čupavim pramom punim lišća suha
Na tesarov logor banu iznebuha.

U žeravke pu'nu i pepel otrunu.
Haknu: »Ognjen-zmaju, sad se sa mnom bori!«
Vatra zapaluca, naglo uvis sunu
I vjetru na glavi suho lišće 'zgori.
On je krilom bije; ona pod njim psiče,
Čvorove razmata, raste, pada, niče.

On joj studen tjera na dno ognjen-srca.
Al, pitana snagom svoga veljeg gnjeva,
Vatra samo raste i sve jače s'jeva,
Rojeve iskara u oči mu vrca;
Na kladare druge tjerana se vere
Pa, da jača bude, sori ih i ždere.

»Fogo! Fogo!« - prvi šjor Rajnero viknu.
»Prenosimo grede! Momci, zemlje, vode!«

Kormilar Zuanne skoči, zinu, ciknu:
»O proketo vino! Eto zla i škode!«
Al tu zemlje nema. Voda na dnu brda.
Vjetar žešće duše. Vatra je ko srda.

B'jes vjetrnji sada goni ognjen-zmaja
Po c'jelome redu visokih kladara.
Hiljadu jezika iz tog veljeg žara
Ide spram ivice obližnjega gaja;
Hrastu oko debla psičući se vije,
Granama već gmiže, vršiku već bije.

Hrast se c'jeli trgnu i pištati stane
Na svim krajevima. Zmaj mu i srž zaže.
A hrast svu krv svoju iz cijevi saže
Pa još gord i čitav kao zublja plane.
Svrdlovi se dima naokolo vuku.
Hrast izgara naglo u sjaju i huku.

Iz hiljada grla vjetar snažno haknu
I hiljadama krila zmaja stisnu, tuknu.
A vatra se prope, niz gore se maknu.
Zelen borić planu, golem jasen buknu.
Jezici od vatre u svom naglom b'jegu
Gajeve cijele najedanput žegu.

Stotinu repovâ ognjen-zmaj razmata
Kroza šiblje te ih pruža uv'jek dalje,
Pa u snažnom čvoru gorde jele hvata
I roj novih iskri u visinu šalje;
Ždere stabla, raste, mlî, puze, skače,
Ljut što vjetar nov mu b'jes u žvala hâče.

A šuma se c'jela grči, trza, njija;
Postala je razboj dviju grdnih sila:
Gutaju je žvala ognjenijeh zmija,
I bije ju snaga vjetrnjijeh krila.
Dok vatrena bura hara luge sve,
Mukli hropot bruji šume, koja mre.

Ovdje, gdje su jednom jasen, bor i lipa
Krunili vijencem sure gorske krši,
Stúpovâ red crni sada uvis strši:
Još se dimi, iskre u dô tamni sipa.
Strše pusta debla, crna, bez života;
Plam se malen prene, oko njih se mota.

Ondje, gdje je jednom gusti hrastik bio,
Na logu pepela, prelomljenih ruku.
Orijaša palih leži narod cio.

Još ih snažna krila b'jesna vjetra tuku,
Valjaju ih u dô, o liti ih biju,
Pepeo im sivi proplancima siju.

Al se borba ljuta stišala još nije.
Vjetar vatru tjera k leglima vukovâ.
Kurjad sva se stisla u sjeni grmovâ;
Oborena repa, ne reži, ne vije.
Gledaju, gdje zvjerad Golom Vrhu bježe;
Osjećaju strepnju, što im grlo steže.

Vepar Kiso rokće: »Rusu glavu spasi!
Za drugo je lako. Glavu spasi samo!«
A Striko: »Domaja! Amo ili tamo,
Za me je svejedno, ali, čitav da si,
Svileni moj repe!« Ljumo brunda: »Druzi,
Vele da za Vrhom rastu ljepši luzi«.

Mačak Munjko đipa od grane do grane;
I u b'jegu gleda da mu plijen pane
U pandže. Puk sitni šume izgorjele
Kupi se u jata, koja k Vrhu sele.
Krika. Cijuk. - Tužno iz gnjilih hrastova
Ozivlju se glasi kukvižâ i sovâ.

I zvjerad se sprema na seobu; skaču
Uza st'jene lomne čankolizi jadni.
Objesiše uši, posrću i plaču:
»Šumo! Brundo! Vječno ostat ćemo gladni.
Kuda nas vodite? Kamo zvjerad hiti?
Bolje j' bilo - klati, pa crknuti - siti!«

Mrka vučja traga još se nije makla.
Ona ne zna, što bi. Bijeg je sramota.
Al baš kad oluja tobom b'jesno mota,
Kličeš: »Živjet, živjet, pa i na dnu pakla!«
Stoje vuci. Nek im Koštro nešto reče,
Ali odmah; vatra bliža se i peče.

A Koštro zatuli: »Osveta! Osveta!
Našemu je jadu Bl'jeda Zvijer kriva.
Osveta! Osveta!« - Al sad iskra živa
Koštru na nos vrcnu. - Laganijeh peta
Kurjak uz br'jeg trknu. - Za njim c'jela kita
Prema Golom Vrhu hita, hita, hita.

Vukanova pogibija

Iz Brundova legla, iz zatišja tija,
Prognanici motre, kako vatra hara.

Brundo veli: »Drača meni srce para«.
Vukan: »Gnjev me guši, pa ću planut i ja«.
Brundo: »Medvjedkuče, moja ljuta rano!«
Vukan: »O Vučjače, jasenova grano!

Motre. - Medvjedkuk je i Vučjak planuo.
Oblaci im dima iznad krošnjâ staju.
Al iz doca b'jes je vjetrnji nagnuo,
Dim se dignu. - Luzi u plamenu sjaju.
Debla su ko stupi od žežena zlata,
Hridine kraj doca ko srebrna vrata.

Hrop se čuje, ko da nekoga sad guše,
Kojemu se jošte ne će, ne će mr'jeti;
I glas njegov mukli u vjetru, što duše,
Ne znaš pravo, da l' se jada ili pr'jeti:
Mučitelja svoga ublažiti kuša,
Ili kara onog, koji strepeć sluša?

Pokunji se Brundo. Ali, kad mu oči
Ugledaše, kako gorom bježe ljudi,
On se naglo trgnu i na noge skoči,
I gnjev velji nadme one stare grudi:
»Vuko, gle ih!« A vuk: »Netom oni panu,
Šuma će se spasti! Jurnimo niz stranu!«

Udariše niz br'jeg. Već su kraj požara.
Nan'jela ih trka baš sred klanca tvrda
Koji vodi k moru sa plamena brda.
Njime četa brzâ nesretnih tesara.
Tu ih nova strava čeka nasred puta:
Snaga medvjedova i b'jes vuka ljuta.

»Napr'jed! K moru! K ladi! Drugog spasa nema!«
S toljagom i s nožem momci skupa jurnu.
Uspravi se Brundo, oštre pandže sprema,
A vuk naglim skokom u gomilu gurnu.
Nasta zapomagaj. U klupku bijesnu
Zv'jer se s ljudma bije u klanu tijesnu.

Vukan grize, dere. U zvjerinjem oku
Gori stara mržnja na kobna čovjeka.
Reži, srće, tuli; al u l'jevom boku
Već ga rana peče, već ga propast čeka,
Nož mu bedro rani, glog mu tjeme bije,
Al on dalje bjesni: grize, skače, vije.

Upozna Rajnera, pa još žešći plane.
Momak mu nasusret s dugim nožem srta.
Podignute desne ispred vuka stane.

Čeka; peta mu je o kamen uprta.
Misi: »Vuk je ranjen. Nasrnut će ludo.
Doć će samo k nožu to zvijere hudo«.

Vukan, koga do sto ljutih boli ranâ,
Kao maman skoči na morskoga stranca.
Al u času tomu, u dubini klanca
Luda trka nastâ. - Bježi rulja pjana
Od mrkoga méda ravno prema moru;
Hrli sva u strahu niza kršnu goru.

Sâm je Rajner, ali s oružjem, bez ranâ.
Bit će kratka borba što je s vukom vodi.
Nož nalik na ražanj dignu na Vukana.
Med nogama prednjim, u srce, ga zgodi.
Pane Vukan vrli, prava zvjerska dika,
Pane od handžara Blijeda Silnika.

Oh, žalosti! - Pade, sam, bez ikog svoga,
On koji je čopor vodio i znao
Osvetiti druga, koj' bi uza nj pao!
On, strah sviju rila, trepet sviju roga!
Pade, a da mlad se ne nanosi dosti
Svojih jakih zubi, svojih snažnih kosti!

Kvar! Kvar!

U svjetlu požara, po sve goroj stazi,
Brundo uz do goni plašljive mornare
Goletima hrli, šipragama gazi:
Dobile su krila one noge stare.
Sada ko lav riče, sada ko pas reži.
K lađi Mlečić pred njim samo ludo bježi.

U cik zore médo kraj mora se nađe.
Al su žali pusti. Tiho, mrtvo tu je.
Momci su na brodu, pucaju sa lađe.
Brundu vatren-ose oko nosa zuje.
»Medo, sad će biti igra nova, druga.
Sad ćeš ti da plešeš!«, Beppo mu se ruga.

Brundo zube ceri: »O vi zv'jeri bl'jede,
Čemu navukoste na nas zlo i b'jede?«
Ne razumiju ga momci - bogme, šteta!
Oni puške dižu. Zviždnuše taneta.
Istom kad ga peći počnu do tri rane,
Médo bolno ruknu pa se vraćat stane.

Idu uza goru. S visa Rajner sada
Na bjegunca valja trupine i st'jenje.

Médu noga kleca, i na zemlju pada,
Ljute rane liže, grči se i stenje.
Da Rajnera mine, preko vode gaca
Pa se, krvav, tužan, u šikaru baca.

Rajner k ladi hrli: »O vi druži moji,
Propade nam muka, nestade balvanâ!
Al ipak, Zuane brodovi će tvoji
Mermernoj palači dužda Loredana
Direke da voze. Ove tuđe gore
Još vesâlâ dat će da pljuskamo more.

I dat će nam lađe, i dat će nam grede,
Na kojim se Mleci sred lagune grade,
Stjegove što ispred Svetog Marka sade,
Pozlaćene stóce gdje patric'ji sjede.
Makni lađe! Plovi! Tamo prema jugu
Gustu i duboku znadem šumu drugu«.

Tako vođa zbori, a Mlečići kleti
Konop dr'ješe. - Zmorac širi njima njedra.
Dignut će sva sidra, na jarbol se péti,
Latiti se vesla, otvoriti jedra.
Vjetar duva. Lađe prema jugu plove,
Gdje će znoj da teče sred rabote nove.

- Stari medvjed Brundo svom se leglu vere.
Sto ga ranâ peče. Čemu živjet sada?
Kada nogom makne, posrće i pada,
Čuje: požar hrašće posljednje mu ždere.
Da mu se je barem do rupe popeti,
I na onom visu tiho umrijeti!

Stao je. - Velebit u nj sad bulji s vrha.
Siv je i gô. Sav mu vidiš kamen-rebra.
Ćelav je i ćosav; bez dlake mu njedra.
To je golem kostur bez mesa, bez srha.
Vatrena košulja u sl'jepoj jarosti
Zelen-put mu noćas izgrizla do kosti.

Pust i jalov sada ondje stâti mora.
Sunce će ga žeći, vjetar će ga biti,
Munja će ga peći, kiša će ga miti,
Al se maknut ne će sa svog sinjeg mora.
Neka nad njim uje v'jeci i oluje:
Klijanje da novo počne čekati mu je.

N'jem Velebit stoji, s nogama u valu,
Zgrčenih koljena, oborene glave.
Sluša, kako talas po plitkome žalu

Šušajući valja mrtve morske trave.
Svoje prazne oči na Brunda obara;
Bulji, šuti, - ne znaš: žali ga il kara.

I Brundo osjeća, da mu trne snaga.
Tužnim okom gleda svoju rodnu goru.
»Šumo! Šumo!«, plače medo na umoru,
»I ti nam propadaš, nestaješ bez traga!
Al nas vazda mora boljeti i peći,
Što smo sami krivi jadu i nesreći.«

Kuka medvjed: »Klanče, proplanče i goro,
Nad vama ne krešti više suri orô,
Ni pod suhim panjem divlji kokot kriče,
Niti zmija psiče kroz mlado šibljice.
Juče ste nam bili kitni i zeleni,
Danas ste pustinje vatrom ofureni.

Baro pokraj tiha sela Paripovca,
U kojoj se glista i žabić praćaka!
Debla puna meda sred luga Jelovca!
Ej, Golići, s'jelo laganih maćaka,
Gdje sam, blažen, znao na ravnu vrhuncu
S nogama se uvis grijati na suncu!

O ti izvor-vrelo, pokraj moga legla,
Gdje sam svakog jutra bistru vodu pio!
Šikaro, gdje kad me ljetna jara žegla,
Od sunčane vatre svoj sam hrbat krio!
Stignuo je časak tužna umiranja.
Zbogom, druzi moga davnog mladovanja!

»O! o! o!« - On više ne plače, no grca,
A iz očiju se toči gorka r'jeka.
»O! o!« - Iz svih spilja ozivlje se jeka.
Čak i kamen rida ko da ima srca.
Suze i glas vajni jadnik sada šalje
Uv'jek niže k moru, k ravni uv'jek dalje.

U šum hvojâ, u buk vodâ, u glas vrelâ
Prodire ta žalba, u njima ostaje.
Starog méda plačem kuka zemlja c'jela,
Kao da će žalost da svu vječnost traje.
Medo mre i sluša: brda, more, dô
Učiniše svojim njegov vajni »o!«

Ali, Brundo klone. Zadnji pogled baci
Od valova mrzlih do toplih litica.
Osjeti, da sad mu trnu sunca traci,
Pa ga nešto čudno pod kožom golica.

Posljednjim silama do kama doplazi.
Čučne, glavu pruži i - jezik isplazi.

Muklo, tužno vrela u klancima šúme.
Teška sjeta pada na doce i hume.
Na strmini mrtav leži Brundo stari.
Pusto je i sparno, - čutiš sunčev žar.
Sa dalekih gora lete lešinari,
A gavranâ jato grakće: »Kvar! Kvar! Kvar«!

RJEČNIK

adžija, hadžija (tur.) - muslimanski hodočasnik koji je pohodio Meku; istaknuta osoba

Agramante - vojskovođa i junak iz epa Ludovica Ariosta *Bijesni Orlando*

Argante - junak iz Tassovog epa *Oslobodeni Jeruzalem*

baša (tur.) - glavar, starješina

biskati, bištem - trijebiti od ušiju

Bjesovi - u slavenskoj mitologiji zli, razorni duhovi; očituju se u prirodnim pojavama kao što su tama, vjetar, grad, potres

digo (tal.) - govorim; u značenju: »Čuj!«

direk - greda, drveni potporanj

dundo - stric

gorletati - skitati se, smucati se

gundelj - hrušt zlatnozeleno boje (cetonia aurata)

gurikati - roktati

Fogo! (mlet; tal. *fuoco*) - Vatra!

inorog - jednorog

katarka - jarbol

kadija (tur.) - sudac

kinjiti se - mučiti se

kočet - četina, dlaka u svinje

kopištriti se - opirati se

kokotac, (gen. *kokoca*) - vrsta biljke (melilotus officinalis)

Krunoslava - junakinja iz Gundulićeve *Osmana*

kukviža - vrsta ćuka

lala (tur.) - dvorski službenik, dvorjanin

libiti se - šuljati se, vući se

Lido - otok koji zatvara venecijansku lagunu

ljumati - umorno se vući, hodati

maina - tišina bez vjetra, bonaca

mozzo (tal.) - dječak na lađi

mumonjati - mumljati

oklepiti - opustiti uha

prznica - svadljivac, prgavac

Rolando - glavni junak Ariostovog epa *Bijesni Orlando*

rudina - zaravan na kojoj raste niska trava

supraška - vruć pepeo

šengrcati se - šaliti se

šogonja - čovjek krastave glave

šunjo - osoba koja govori kroz nos

Tankred - junak iz Tassovog epa *Oslobodeni Jeruzalem*

telal (tur.) - objavljiivač, izvikivač, glasnik;

telaliti - izvikivati vijesti, objavljiivati novosti

tetivika - biljka (smilax aspera)

traga - životinjska vrsta

tranjav - lijen, spor

trapovijesan - nerazbuden

trma - biljka srodna kadulji i ružmarinu (lavandula vera)

tropošljiv - rupičav, šupljikav

ula - hulja

ulav - nečovječan, opak; **ulo ulava** - huljo opaka

ulak (tur.) - vjesnik, glasonoša

ukoljica - svadljivac

vavoljak - ono što se svalja; ovdje: gundevalj valja vavoljak iz balege

Velji kanal - Canal Grande u Veneciji, glavna prometnica grada

zmorac - vjetar koji puše s mora, maestral

